

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

28STE JAARGANG NR 3

JULI - AUGUSTUS - SEPTEMBER 2007

Verantw. Uitg.: B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Zedelgem

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Bertrand Denys	Alfons Mervillie, een Aartrijks onderpastoor, in dienst van muziek en letteren (1856-1942)	83
----------------	---	----

SEPTEMBER 2007 – 28ste Jaargang Nr 3

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
André Ramon

Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelem
Mariastraat 7, 8000 Brugge
Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aatrijke

Lidmaatschap: € 7,50

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Secretariaat:

A. Ramon, Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aatrijke
Tel.: 050 / 20 94 95 – Fax: 050 / 20.94.95

Abonnementen:

P. Arnou, B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschenen in "Zilleghem"
of uittreksels daarvan, mogen niet
gebruikt noch aangehaald worden
zonder te verwijzen naar dit
tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk
voor de inhoud van zijn artikels

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

Mensen van bij ons

ALFONS MERVILLIE, een Aartrijs onderpastoor in dienst van muziek en letteren (1856-1942)

Bertrand Denys

Op 17/18 juni 2006 brachten het Sint-Pieterscomité en de parochiegemeenschap Sint-Pieter van De Panne een indrukwekkende hulde aan Alfons Mervillie, de componist en tekstschrijver van hun *Duinelied. Leve de Panne*. Nochtans was de priester er nooit actief geweest, nooit had hij er gewoond of enig werk verricht en toch...

E.H. Alfons Mervillie

Opname uit de periode 1925-1933.

Ook het Aartrijkse Davidsfonds en de F.R. Boschvogelkring schonken op woensdag 20 september 2006 aandacht aan het feit dat het honderd vijftig jaar geleden was dat de priester-dichtermusicus geboren werd. Met dit bescheiden artikel⁽¹⁾ willen wij recht doen aan de kunstenaar die van 1898 tot 1913 in de Sint-Andreasparochie te Aartrijke stond, want daar was hij erg

geliefd geweest en naar zijn eigen zeggen beleefde hij er de gelukkigste jaren van zijn leven. Ten bewijze: de talrijke levenslange vriendschappen die hij er opbouwde met o.a. René en Julien van Caloen⁽²⁾, Paul Van Landuyt⁽³⁾, dr. Hendrik Baekeland⁽⁴⁾, F.R. Boschvogel... In Aartrijke werd ook een straat naar hem genoemd.

Alfons Mervillie werd op 19 mei 1856 geboren in het onooglijk kleine dorpje Wontergem, net over de grens tussen Oost- en West-Vlaanderen gelegen.⁽⁵⁾ Hij was dus een Oost-Vlaming van geboorte, net als zijn veertien broers en zussen.⁽⁶⁾ Zijn vader Pieter was er bescheiden landbouwer en vlashandelaar en bracht het zelfs tot schepen van de gemeente. Zijn moeder zorgde voor het huishouden en het kroost. Later zal de oude priester-dichter Mervillie nog vaak zijn kindertijd en zijn dorp oproepen in zijn gedichten. Als kleuter bezocht hij de plaatselijke school, maar als rijpere lagereschoolleerling mocht hij lessen volgen aan de bekende katholieke school van zijn oom Jan-Baptist Mervillie in het nabijgelegen West-Vlaamse Dentergem. Pas op zestienjarige leeftijd, maar met een degelijke opleiding, trok hij naar het Roeselaarse Klein Seminarie, de West-Vlaamse kweekschool voor priesters. Hij mocht direct naar de vijfde Latijnse (nu: tweede jaar). Tijdens de jaren 1872-1877 was hij er getuige van de bewogen flamingantische acties rond Albrecht Rodenbach en de Blauwvoeterij. In 1875 ageerden de retoricanen van het Klein Seminarie o.l.v. Albrecht Rodenbach tegen Hendrik Delbar, de franskiljonse superior van de onderwijsinstelling. Op het eindejaarsfeest zongen zij *Het lied der Vlaamsche zonen*, i.p.v. een Frans lied. Als represaille werd leerling Julius Devos van school gestuurd. Aan al deze acties heeft Alfons Mervillie blijkbaar toch niet meegedaan. Een ruitentreker was hij in elk geval niet. Sporen hiervan zijn toch niet terug te vinden. In Roeselare is hij wel besmet geraakt van twee andere passies: de liefde voor muziek en voor het zuivere West-Vlaamse woord. Het eerste had hij al van zijn oom Jan-Baptist en van zijn leraar

muziek te Roeselare Johan De Stoop⁽⁷⁾, het tweede van de grote meester van het woord Guido Gezelle en van zijn retoricaleraar Hugo Verriest.

sticht de kerk, helpt de levenden

+ Geloofd zij Jesus-Christus. Amen!

Tot meerdere eer en glorie Gods.-
Ter blijder gedachtenis der Priesterlijke wijding,
en der

Eerste Misse
den Allerhoogsten opgedragen door
Alfons Mervillie,
in de Parochiekerk van Wouterghem,
den 27 Augusti 1882.

Neemt en eet dit is mijn lichaam, neemt en drinkt dit is mijn bloed: doet dit tot mijner gedachtenis. (Luc. XXII.)
Gefragt den G. Geest, wiens zonden zij vergeven zult worden hun vergeven, wiens zonden zij wederhouden zult zijn wederhouden. (Jhan. XX. 23.) Gafte onderwijst alle volkeren. (Matth. XXVIII. 19.) Die u aanheert, aanheert mij, die u vermaadt, vermaadt mij. (Luc. X. 16.)

Ik ben nu priester!
O zalige dag van 't vuurigs verlangen
gezegende stond!
Ik heb in de ziele den stempel ontvangen
den Eeuwigen stempel van 't priesterverbond.
Ik ben nu priester!
Zoo nietig en teeh zoo groot en zoo machtig
in 't wonderde werk
dat Jesus begon, en dan liet door zijn krachtig
en goddelijk woord, aan de dieuars der Kerk.
Ik ben nu priester!
O Jesus bewaar ongeschonden uw stempel
als merk mijner ziel!
En blijf bij zoo schoon als wanneer in uw stempel
uw machtige woord eerst mijn lippen ontviel.
Ik ben nu priester!

P. RAUX. Brugge.

Alfons werd geroepen tot het priesterschap, net als zijn oudere broer Jan. In die tijd duurde de opleiding vijf jaar en bestond uit één jaar filosofie en vier theologie. Dat eerste jaar konden de studenten ook volgen aan het Klein Seminarie. Vreemd is evenwel dat van Mervillie geen spoor terug te vinden is in het palmares van de instelling voor het schooljaar 1877-1878⁽⁸⁾. Is hij ziek geweest en oordeelde de jury dat hij toch geschikt was om naar het Groot Seminarie te

Brugge over te stappen? Vast staat dat hij vanaf 1878 de lessen te Brugge volgde⁽⁹⁾. Tijdens zijn seminarietijd schreef en componeerde hij *Het Duinelied. Leve de Panne* (1878) in opdracht van zijn zus Eulalie, die als zuster Josephine van de Zusters van de Heilige Gehoorzaamheid (De Pannestraat, Veurne) les gaf aan de visserskinderen van de lagere school van de kustgemeente. Het lied kende een tweede druk in 1894. Volgens Karel De Lille zou de tekst van dit lied niet van Mervillie zijn zoals aangegeven. Maar de echte tekstschrijver

vermeldt hij niet, noch de bron waarop hij zich baseert. De partituur vermeldt nochtans Mervillie als auteur van de tekst.⁽¹⁰⁾ Na twee jaar stelde bisschop Faict hem om zijn muzikale begaafdheid aan als leraar aan de kosters- en normaalschool in Torhout⁽¹¹⁾. Pas in 1882 werd hij tot priester gewijd. Ook dit was niet de regel in de negentiende eeuw! Over de jonge, begaafde orgelleraar zal de bekende Remi Ghesquiere later getuigenis afleggen⁽¹²⁾.

†
INSTITUT S JOSEPH, THOUROUW.

CONCERT DE Ste CÉCILE

SOIRÉE MUSICALE ET DRAMATIQUE
donnée par les élèves de l'École Normale
et du Pensionnat.

Dimanche 25 Novembre 1883
à 8 HEURES PRÉCISÉS.

P R O G R A M M E

1 ^o CHŒUR d'ouverture, « les Bohémiens, »	SCHUBERT.
2 ^o GRANDE MARCHÉ SACRÉE D'ATHALIE, pour piano à 4 mains et harmonium.	MERVILLIE.
3 ^o DE GEVANGENE KINDERS, in het floovers- hof, treurspel in 3 bedrijven., 1 ^{ste} Bedrijf.	LEWENS.
4 ^o PRIÈRE ET FUGUE pour piano et barm.	LEWENS.
5 ^o DE BEGRAVINGSKLOKKE, treursang op de dood van eenen vader.	X.
6 ^o DE GEVANGENE KINDERS. 2 ^{de} Bedrijf.	PETER BENOIT.
7 ^o MORCEAUX pour piano.	PETER BENOIT.
8 ^o DE GEVANGENE KINDERS. 3 ^{de} Bedrijf.	PETER BENOIT.
9 ^o DEN UITGEROCHTE RECHTEN, fable ouise en musique par	JOHAN DE SPOOR.
10 ^o } MARCHE à 4 mains, BERTHOVEN.	BERTHOVEN.
} MARCHE TURQUE, pour piano et harm., MOZART.	MOZART.
} FUGUE pour piano et harmonium, J. S. BACH.	J. S. BACH.
11 ^o GEBED: «Oncindig wezen! God, » koorsang voor mansstemmen, woorden van Guido Gezelle.	X.
12 ^o L'AVARE et ses statues, pièce comique, à xclo.	MERVILLIE.
13 ^o CHŒUR final.	MERVILLIE.

L'ENVOI DE CE PROGRAMME SERAIT D'IMITATION.

*Programma van het Sint-Ceciliaconcert
in het Sint-Jozefsinstituut (25-11-1883).
De liederen met x aangeduid, werden door Mervillie gecomponeerd.*

Vol enthousiasme, eigen aan beginnende leerkrachten onderwees hij volgens de nieuwe methode van Lemmens die toen furore maakte. Algauw verwierf hij in Torhout de naam van Bach Mervillie. In zijn Torhoutse periode hield hij zich vooral bezig met componeren en taalstudie. Op de school verzorgde hij o.a. het programma voor de proclamatedagen. Vaak ging zijn voorkeur bij de keuze van de stukken uit naar bekende klassieke componisten en van zichzelf durfde hij ook wel eens een compositie selecteren, maar die duidde hij dan weer bescheiden aan met een kruisje i.p.v. zijn naam! Tijdens zijn Torhoutse periode kwam hij in contact met Guido Gezelle. Uit het toen al verschenen oeuvre van Gezelle selecteerde hij twaalf gedichten die hij dan op muziek zette. De partituur werd uitgegeven bij Breitkopf und Härtel in Leipzig. Een paar jaar later vulde hij de twaalf liederen aan met twee andere Gezelleliederen en een eigen lied *De begravingsklokke* dat hij in 1883 geschreven had n.a.v. de dood van zijn vader.

Via de Dudzeelse Polder naar het Westhoekse Nieuwpoort

De tien jaar die Mervillie aan de Normaal- en Kosteresschool van Torhout doorbracht, mogen ongetwijfeld als een vruchtbaar decennium beschouwd worden. Hij was er gelukkig en ontdekte en ontplooidde er vooral zijn muzikale en literaire talenten. En toch...

Hadden zijn hobby's wat al te veel van zijn tijd gevegd en had hij aldus zijn cursussen enigszins verwaarloosd? Zag hij met lede ogen aan dat ook hij vervangbaar was als leraar? Veel zekerheid hieromtrent vonden wij in de bronnen niet terug. Toch noteerden wij een getuigenis van zijn oud-leerling Albert Knudde (°1870) uit Wenduine in een interview door dr. Jozef Pyck afgenomen voor *Sparappels, oud-leerlingenblad van de normaalschool en kosteresschool te Torhout* (jg.9 nr.2, juli 1955): "Ge hebt nog gehoord van E.H. Mervillie (Bach Mervillie), dat was een goed mens. Over zijn kwaliteiten als

lesgever verkies ik, uit sympathie, te zwijgen. Maar als mens was hij opperbest, hij verstond de leerlingen.”

In de herfst van 1891 zorgden problemen tussen directie en Bisdom enerzijds en Mervillie anderzijds, voor een snelle benoeming tot onderpastoor in Dudzele op 27 november.

Zijn werk aldaar liet blijkbaar weinig sporen na. In het volumineuze historische werk *Dudzele en Sint-Lenaart* van Maurits Coornaert⁽¹³⁾ vonden wij de naam Mervillie niet eenmaal terug. Zedelgemnaar Amaat Vyncke (1876-1881), Mervillies voorganger te Dudzele (1876-1881) wordt wel geregeld in herinnering gebracht, o.a. als stichter van de Dudzeelse harmonie.

Vanzelfsprekend werd musicus Mervillie betrokken bij het muziekleven in het dorp. Algauw werd hij voorzitter en proost van de harmonie die onder zijn impuls de naam *De Noordergalm* aannam. In hun brochure *De koninklijke harmonie Poldergalm te Dudzele is 100 jaar jong, 1876-1877 – 1976-1977* ⁽¹⁴⁾ vatten Pol en Karel Danneels het zo samen dat Mervillie er in het archief van de vereniging weinig sporen naliet, maar dat “niettemin deze onderpastoor een zeer positieve invloed gehad heeft op het muziekleven in Dudzele.”(p.35)

Amper drie jaar verbleef Mervillie in deze polderparochie, want het Bisdom huldigde toen de regel dat andere lucht een priester goed deed. Mervillie ‘vloog’ naar Nieuwpoort aan de IJzer. Dat “de situatie in het muziek langzaam is gaan verslechteren” te Dudzele was het Bisdom helemaal geen zorg. (p.36)

Ook in Nieuwpoort liet Mervillie weinig sporen na. Het zou de eerste en enige kustparochie in zijn priesterloopbaan blijven. Zijn *Duinelied* getuigt nochtans van een zeer grote liefde voor de zee. Zijn pastoor was er Augustin Busschaert (°Marke, 1842) die er van 1888 tot 1907 actief was. In 1896 diende het Bisdom een aanvraag in bij de hogere overheid voor de oprichting van een nieuwe parochie aan zee: Sint-Bernardus.

Naar Aartrijke in Het Houtland

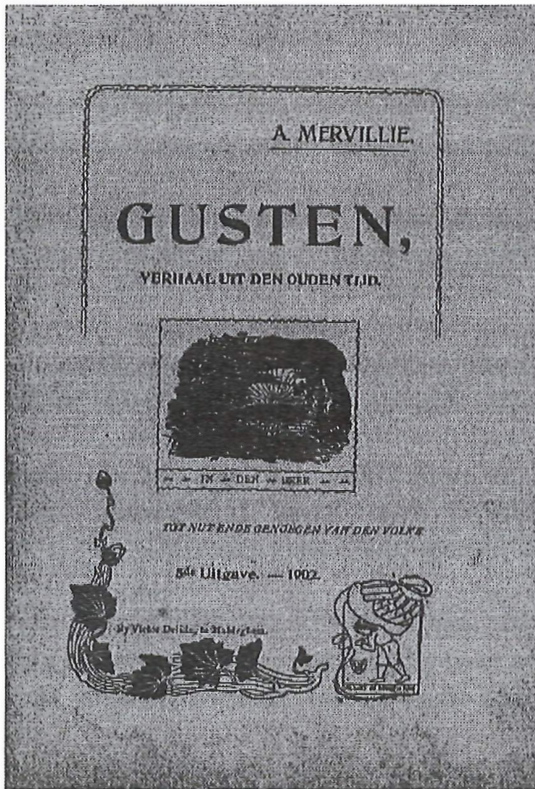
Tengevolge van enkele spanningen te Nieuwpoort (met zijn pastoor?)⁽¹⁵⁾, benoemde bisschop Waffelaert Alfons Mervillie in Aartrijke, een dorp van landbouwers en eenvoudige arbeiders. Vijftien jaar eerder was daar de legendarische, sociaal bewogen priester Florimond Fonteyne⁽¹⁶⁾ actief geweest. Aartrijke had toen een pastoor en twee onderpastoors. In 1898 was dat de populaire Remi D'Heygere die van 1870 tot 1888 onderpastoor was geweest en vanaf 1888 pastoor in dezelfde parochie. In 1898 werd hij geassisteerd door de sociale Victor Priem (1893-1919) en Benedictus Vandromme (1892-1898). Laatstgenoemde werd in 1898 opgevolgd door Alfons Mervillie, die zich liet inschrijven op het huisnummer Plaats 14 (de huidige bakkerij Sioen). Bij zijn geboorteplaats staat in de bevolkingsboeken van Aartrijke (1890-1900, 1B blad 213) de onverklaarbare datum 26 juni 1896. Op zijn adres werd niemand anders ingeschreven, maar vanaf 31 december 1900 komt zijn nichtje Rachel bij hem inwonen en van 1906 tot 1911 zijn zuster Justine.

Toen Mervillie in Aartrijke startte, was de parochie volop bezig met de bouw van de nieuwe neogotische kerk ter vervanging van de oude zaalkerk. De wijding van de nieuwe kerk had plaats op 16 juli 1900.

Tijdens zijn Aartrijkse periode is Alfons Mervillie bijzonder actief geweest op literair gebied. Zijn vertaalde verhaal in versvorm *Evangeline* en zijn omvangrijke biografie van *Pius X*⁽¹⁷⁾ zagen er het levenslicht. Daarnaast publiceerde hij met de regelmaat van een klok in *Biekorf*, dat nog maar aan zijn eerste jaargangen toe was. Ook de *Dietsche Warande en Belfort* nam soms een boekrecensie van hem op.

Met *Evangeline* moet Mervillie al een hele tijd bezig geweest zijn. In 23 afleveringen publiceerde hij zijn vertaling van Longfellow's werk in *Biekorf* van 1899 en 1900⁽¹⁸⁾. In taalparticularistische trant aapte hij hierbij Guido Gezelle na tot in het absurde. In 1901 gaf hij de integrale vertaling vrij bij

Jules Demeester in Roeselare. Een tweede druk zou er nooit meer komen. Het vroegere succes van *Gusten* kon hij niet meer overdoen.

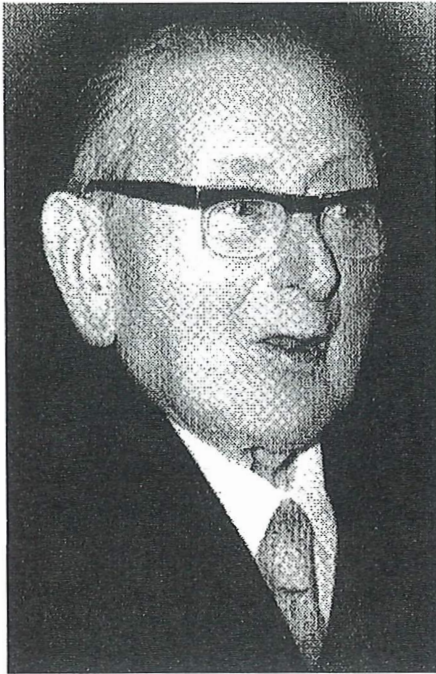

Omslag van de 5de en laatste druk van "Gusten" in de Duimpjesreeks van Victor De Lille (1902).

In september 1903 trok hij samen met zijn jonge parochiaan René van Caloen de Basseghem (student aan de de universiteit van Leuven en zoon van Julien van Caloen van het kasteel Litterveld) naar Italië, ter voorbereiding van zijn biografie van de legendarische paus Pius X.

Daarvoor had hij toestemming moeten vragen aan zijn pastoor en het Bisdom.

Karel De Lille zou later beweren dat zijn vader, die het project financieel geschraagd had, een kater eraan overhield⁽¹⁹⁾. Met

*René van Caloen, reisgezel van
Alfons Mervillie in Italië.*

toestemming van het bisdom en zijn pastoor doorkruisten Mervillie en René van Caloen in 1903 gedurende twee maanden het Italiaanse schiereiland, op zoek naar bruikbare gegevens voor de pauselijke biografie. In 1904 voegden zij daar nog een maand aan toe. De apotheose vormde de audiëntie bij de paus. Het werk verscheen in 1905 in twee delen in de *Duimpjesreeks* van Victor De Lille te Maldegem. Een Franse vertaling van kanunnik Hoornaert verscheen in 1909 bij Desclée De Brouwer, maar een Italiaanse vertaling werd om financiële redenen

afgeblazen.

Als natuurliefhebber en kenner van het leven van de bijen, schreef Mervillie van 1903 tot 1906 onder de titel *'t Een en 't ander over de bietjes en Borstelbie'n*, zomaar eventjes dertien afleveringen bijeen in *Biëkorf*. Sinds zijn kindertijd al had de imkerij voor hem geen geheimen meer. De Houtlandse bijenkwekers verenigde Mervillie in *De Houtlandsche Koninginnebij Sint-Ambrosiusgilde van Aertrycke en omstreken*. De vereniging verdween nog voor de Tweede Wereldoorlog, maar werd heropgericht in 1945⁽²⁰⁾.

In 1905, voor de viering van 75 jaar België te Aartrijke, stelde onderpastoor Mervillie het muzikale deel van het programma samen. De vaderlandse liederen werden gezongen door een koor van 200 zangers.⁽²¹⁾

*De nieuwe kerk van Aartrijke zoals Mervillie ze gekend heeft.
De spitse toren komt er pas tegen 1910. (Coll. F. Caerels)*

Tijdens zijn Aartrijkse periode woonde Mervillie samen met vriend Victor De Lille in den lande talrijke klassieke concerten bij. Op deze manier maakte hij persoonlijk kennis met veel beroemde componisten of dirigenten. Kerstmis 1908 kreeg Aartrijke een nieuwe kerstkribbe en te dezer gelegenheid herwerkte de onderpastoor een oud kerstlied van hem uit 1879. Als de nieuwe kerk van Aartrijke in 1910 een nieuw orgel moet krijgen, vereert pastoor D'Heygere zijn onderpastoor en expert ter zake Mervillie met de opdracht. Die zijn voorkeur ging uit naar het nu nog bestaande Loncke-orgel⁽²²⁾.

Onder leiding van de geliefde pastoor D'Heygere, in 1911 opgevolgd door Désiré Flour, werken de twee Aartrijkse onderpastoors elk op hun eigen terrein. De sociale werken in de parochie laat Mervillie aan zijn collega Victor Priem. Hij richt zich meer op het culturele leven. Naar het voorbeeld van zijn grote meester Guido Gezelle staat hij ter beschikking van de vrienden, kennissen en notabele parochianen voor het schrijven van gelegenheidsgedichten. Samen met dorpsonderwijzer Paul

Van Landuyt probeert hij via muziek en literatuur een hoger opvoedkundig peil te bereiken. In koster Jozef Soete vindt Mervillie een medestander bij de stichting van een Aartrijkse zang Gilde en in 1911 ontstaat de Aartrijkse fanfare Sint-Cecilia, onder impuls van Alfons Mervillie, meester Paul Van Landuyt, koster Jozef Soete en Julien van Caloen de Basseghem. Eerstgenoemde werd proost, de Aartrijkse edelman van Caloen voorzitter en onderwijzer Van Landuyt muziekmeester of dirigent⁽²³⁾.

Veldegem en Aartrijke hadden allebei een pas gestichte en bloeiende geitenbond. In Veldegem werd die gecoacht door de legendarische onderpastoor en geitenkenner Karel Van Eecke⁽²⁴⁾. Mervillie die zich niet de gelijke van Van Eecke voelde, waagde het dan maar op zijn eigen literaire terrein en schreef onder de titel *Ko Verleye* een raadselachtig geitengedicht in de Eteeg-tale (geetetale), wat hij ondertekende met Eillivrem (=Mervillie). Waarom het gedicht pas in 1930 werd gepubliceerd, blijft een raadsel.

Zijn Aartrijkse periode beleeft Mervillie blijkbaar als een heel gelukkige tijd, gevuld met literatuur en muziek. Ten bewijze deze opsomming van zijn literaire werk dat op verspreide plaatsen verscheen.

- 1898 *Vreugdelied* (gedicht, *Biekorf*)
- 1899 *Evangeline* (vertaling van het werk van Longfellow; *Biekorf*, 19 afleveringen)
Blijde gedachtenisse (gedicht, *Biekorf*)
Aan Guido Gezelle (gedicht, *Biekorf*)
- 1900 *Vreugdelied* (gedicht, *Biekorf*)
Evangeline (zie boven, *Biekorf*, 4 afleveringen)
Gedachtenisgedicht voor Alfons Van Den Hede van Wonterghem (gedicht, *Biekorf*)
Onafhankelijk Congoland (gedicht, *Biekorf*)
Inhaling van Evarist Priem als pastoor van Waermaerde (gedicht, *Biekorf*)
- 1901 *Evangeline* (zie boven, *Biekorf*, 1 aflevering)

- 1902 *Koekoet-eenzang en vlaschaard* (gedicht, *Biekorf*)
 25 jaar Dudzeelse fanfare (gedicht, *Biekorf*)
Gedichten van A.J.M. Janssens (boekbespreking,
Dietsche Warande en Belfort)
- 1903 *'t Een en 't ander over de bietjes* (non-fictie, *Biekorf*, 10
 afleveringen)
Ko Verleye (gedicht onder de schuilnaam Eillivrem,
Biekorf)
- 1904 *'t Een en 't ander over de bietjes* (zie boven, *Biekorf*, 1
 aflevering)
- 1905 *Borstelbie'n* (proza, non-fictie, *Biekorf*)
Pius X (2 delen) (proza, non-fictie, Duimpjesuitgave bij
 Victor De Lille in Maldegem)
- 1906 *Borstelbie'n* (zie boven, *Biekorf*)
Op d'inhalinge van deken Fr. Mervillie (gedicht, *Biekorf*)
- 1908 *Aan E.H. Pieter Devaere, herder te Jabbeke* (gedicht,
Biekorf)

In deze hoogbloei van Mervillies literaire talent maakt het opgroeiende kind Frans Ramon (de latere Boschvogel) kennis met de meester-verteller. Mervillie had in september 1902 de boreling gedoopt en zag nu het kind met gretige ogen en oren de wereld verkennen. Deze ervaringen zouden Frans Ramon naar eigen getuigenis nooit meer loslaten.

Dat de onderpastoor zijn pastorale plichten wel eens opzij geschoven moet hebben, bewijst de uitbrander die hij moest incasseren vanwege Edmond Houtave, vicaris van het bisdom. Nadat hij verzuimd had in de parochie Ichtegem bij te springen bij het horen van de biecht, ontving hij volgend schrijven van de vicaris:

R.D. Mervillie, vicepastori in Aertrycke. Si quidem per unum alterumve diem confessiones excipiendae suit in Ichtegem, non videtur futurum ut in de exurgat aliquod notabile impedimentum quominus operi inexpecto, de quo in litteris tuis, ultimam admoveas manum.

Imo quidem timendum potius ducit illis ac Reverendimus Dominus, ne juxta rumores quosdam qui sparguntur et hucusque pervenerunt, nimis quodam zelo, litterarum ac historiae studiis incumbens, ali quantisper coeteris muniis tuis adimplendis super sedere videaris.

Unde, amabo, studiis quidem incumbas quibus delectaris et vales, sed, ne quid nimis. Coeterum, attende tibi et gregi in quo positus es.

Edm. Houtave, vic.gen.

Vrij vertaald:

Aan de zeereerwaarde heer Mervillie, onderpastoor in Aartrijke. Indien op een of andere dag biecht gehoord moet worden in Ichtegem, dan mag er geen enkel bezwaar zijn om dit te doen, zoals vermeld in uw brief.

Daarenboven meldt een Eerwaarde Heer ons dat eerder dient gevreesd dat u, volgens sommige geruchten die de ronde doen en ons ter ore kwamen, u zich met al te grote ijver lijkt toe te leggen op literatuur en geschiedenis, met verwaarlozing van uw priesterlijke taken als gevolg.

Dientengevolge wens ik dat u zich verdiept in interesses waarin u vreugde en voldoening vindt, maar met mate. Schenk bovendien aandacht aan uzelf en de kudde waarover u bent aangesteld.

Edm. Houtave, vic.gen. ⁽²⁵⁾

Tijdens zijn Aartrijkse periode nam Mervillie een paar maal met matig succes deel aan de concursus voor onderpastoors, een soort vergelijkende test in het vooruitzicht van een benoeming tot pastoor. Dat het examen een aartsmoeilijk karakter had, bewijzen de zwakke resultaten van sommige deelnemers. Of namen sommige geestelijken het examen niet au serieux?

In 1898 scoorde Mervillie 47,25 % en bezette daarmee de 88^e plaats op 198. In 1901 steeg zijn uitslag tot 47,50 % en een 75^e

plaats op 200. Onderpastoor Van Eecke van Veldegem moet wel bijzonder intelligent geweest zijn. In 1903, 1905 en 1907 behaalde hij respectievelijk 69,50/ 63,50 en 63,50 % en de 21^e, 19e en 45e plaats. De Loppemse onderpastoor Edmond d'Huverttere daarentegen speelde het tweemaal klaar om de laatste plaats in te nemen met 8,5 en 14 %! ⁽²⁶⁾

Pastoor te Nieuwkapelle

Met artistiek begaafde priesters wist de bisschoppelijke overheid nooit goed raad. Meestal werden zij bedacht met één of andere sinecure: een aalmoezeniersschap of pastoraat in een kleine, rustige maar rijke polderparochie. Volgens dit principe werd Alfons Mervillie in 1913 benoemd tot pastoor van het godvergeten Nieuwkapelle in het hinterland van Diksmuide en de IJzer. Voor Mervillie kwam het parochiepastoraat behoorlijk laat, maar gezien zijn drukke literaire activiteiten in het voorbije decennium te Aartrijke, niet te laat!

Hoewel de pastoor maar weinig vertrouwd was met het leven 'bachten de kupe' en hij nog met heel veel vezels aan de Aartrijkse parochie vastzat, verzoende hij zich al gauw met zijn nieuwe post. Ten bewijze zijn 'Lied van Nieuwcapelle' op het kinderijsje 'wies, wies, wies, bon, bon'. Twaalf strofen telde het lied en bij zijn aanstelling als pastoor op kermisdonderdag 11 september 1913, weerklonk het lied over de hele parochie. Op dat moment kon niemand al vermoeden dat het idyllische decor van Nieuwkapelle een jaar later het trieste strijdtoneel zou worden tussen Belgische en Duitse legers.

Dat het voor Mervillie een onvergetelijke dag geweest moet zijn, bewijst het verslag dat hij in zijn liber memorialis neerschreef: *'Ten jare 1913, op kermisdonderdag werd ik hier ingehaald als geestelijken herder van de Sint-Pietersparochie in Nieuwcapelle, als opvolger van E.H. Coussement, die overgeplaatst wordt naar Desselgem. Z.E.H. Moulart, deken van Diksmuide stelde mij aan en de getuigen waren Z.E.H. Frans Mervillie, deken van Torhout (mijn eigen kozijn) ter*

vervanging van mijn broeder E.H. Jan Mervillie, pastoor van Zandvoorde bij Ieper. De tweede getuige was E.H. Flour, pastoor van Aertrycke, alwaar ik dienst deed als onderpastoor.
(27)

Ook de sfeer en de dierbare aanwezigten waren hem bijgebleven: *“Schoon weêre, keurige stoet, hertelijk versierd, veel en schoon volk met o.a. de heeren Julien en René van Caloen de Basseghem en geestige deuntjes van de fanfare van Aertrycke, onder 't behendig bestier van Paul Van Landuyt. Het middagmaal in de knechteschoole van Meester Staelen met geestelijken van 't omliggende, bloedverwanten, vrienden en kennissen, de kerkeraad met voorzitter Engel Boussemaere, koster René Declerck en burgemeester Kamiel Van Houtte.*

's Avonds prachtig vierwerk.”

En zoals dat toen gebruikelijk was, werden de volgende dag brood en koeken uitgedeeld aan de leerlingen van de jongens- en meisjesschool.

Ruim één jaar later echter werd de idyllische streek herschapen in een apocalyptische, gruwelijke oorlogsscène. Tussen IJzer en Grote Beverdijk incasseerde ook Nieuwkapelle zware Duitse mokerslagen. Op 15 oktober 1914, drie dagen voor het uitbreken van de grote IJzerslag, noteerde pastoor Mervillie: *“Mijn pastorije wierd vannacht beschoten. Mijnen hof ligt vol obusputten en brokken van mijn kerke. Ik had den wekendaagschen kelk in den coffrefort van de sacristije gelaten om, als 't zijn kon, nog messe te lezen. Nen zwaren obus is op de sacristije gevallen. Ik ging te wege om den kelk te nemen, maar 't was onmeugelijk: nen grooten steen lag voor den coffrefort. Ik gaf het in d'handen van de Goddelijke Voorzienigheid.*

's Anderendaags nieuw bombardement. Nen tweeden obus had den steenblok weggeschoten en den coffrefort was opengesprongen. Ik kon den kelk meedoen naar de pastorije. 'k Had ook de heilige vaten, relikwiën, kerkregisters en archieven in twee bakken vergaard om ze later mee te nemen als we moesten vluchten. De kleeren zond ik naar 't klooster van Loo.

'k Bedanke nog de goede zusters. Telkenavond zien we branden die verre buiten Nieuwcapelle den hemel in vier zetten."

Op 13 november sloeg het noodlot weer toe: *"Opnieuw gruwelijk bombardement op de parochie. Een groep van zestig Fransche soldaaten zoeken beschuttinge in den koelkelder van brouwer Kamiel Matsaert. 't Moet er om doen, maar er valt nen obus vlak in den kelder. Gehuil en getier! Met de Fransche officiers loop ik ernaar toe. Wreed! 29 dooden en 31 gekwetsten, 4 lijken onthoofd! 't Is onaanzienlijk. We gingen op zoek achter de hoofden binnen en buiten 't gebouw. Nieverst meer gevonden. (...) De kerke is volledig doorschooten, de drie klokken zijn naar beneden gestuikt en ook de pastorije is onbeweunbaar geworden."* (28)

Pas op 29 november verlaat Mervillie, samen met zijn inwonende nicht Marie, zijn in puin geschoten parochie en vindt een onderkomen bij Pieter Heindryckx aan de Nieuwcapellestraat in het nabijgelegen Lo. Dagelijks trekt hij naar zijn achtergebleven parochianen in Nieuwkapelle.

Maar ook Lo ontsnapt niet aan het Duitse geweld. Noodgedwongen moet hij ook hier op de vlucht. Hij vindt een veiliger plaats in het Noord-Franse Rexpoëde. In Drincham bij Bourbourg wordt hij aangesteld als oorlogspastoor. Trouw blijft hij notities maken in zijn dagboek. Vaak gaan zijn gedachten hierbij naar zijn kleine parochie Nieuwkapelle en zijn bewoners. *"Hoe zou 't met de mensen zijn die er gebleven zijn? En met de Sint-Pieterskerke en met mijn pastorije?"* Eén troost, de taalminnaar geniet er van de zoete, oude Vlaamse woorden die hij her en der hoort en optekent. *"Zulk een schoone tale."* (29)

Ondertussen was Nieuwkapelle één ruïne en alle inwoners waren nu op de vlucht. Zelfs de moedige, 78-jarige douairière Favarger de la Favarge (bekend onder de naam van madame Tack). Zij die zo vaak koffie en vruchten had bezorgd aan de soldaten in de loopgraven. Ook Mieke Debeuf die met haar ezeltje de fonsoldaten bezocht, werd door de militaire overheid gedwongen veiliger oorden op te zoeken. Nieuwkapelle was

gevaarlijk terrein en zou dat blijven tot het einde van de oorlog.
(30)

In maart 1919, vijf maanden na de Wapenstilstand, keerde Alfons Mervillie terug naar zijn vroegere werkterrein. Tijdelijk verbleef hij in het molenhuis bij Markey in Lo, vanwaaruit hij dagelijks naar Nieuwkapelle fietste. In zijn *Oorlogsdagboek 14-18* noteerde pastoor Jozef Van Ryckeghem van Lampernisse (en afkomstig van Loppem): "*Daar hij (=Mervillie) te zorgen had voor Nieuwkapelle, Oudekapelle en Sint-Jacobskapelle noemde hij zichzelf de pastoor van Driekapelle en tekende met die naam enkele gedichten welke hij liet drukken in Biekorf denk ik.*" (31)

Wat de teruggekeerden in de streek vonden, lezen we bij Mervillie, "*is een Sahara van verwoestinghe, menschen in onderstanden. Verders overal obusputten, brokstukken, stekkerdraad en doorschooten verbrande boomen. 't Krioelt van de reigers, de puuden en de waterratten. Nieuwcapelle ligt verlaten. Stillekens koomen de menschen terug. Sommigen stuiken in mekaar als ze hun vernielde doeninge zien. (...) Maar 't kerkelijk en 't burgerlijk herpakt zich langzaam. Zéér langzaam.*" (32)

In 1920 komt Mervillie weer in Nieuwkapelle wonen in een barak van het Albertfonds. In een noodkapel kan hij opnieuw de mis opdragen. Barakken rijzen uit de grond en stilaan begint het dorpsleven zich weer te herstellen. In april 1920 herneemt ook het schoolleven.

Vooraf aan het zuiveren van de landerijen en de heropbouw van de boerderijen wordt met man en macht gewerkt. Op 4 mei 1921 wordt de eerste steen van de nieuwe kerk gemetseld.

Zijn achtergelaten boeken, manuscripten en partituren vond hij beschadigd of vernield terug. Legeraalmoezeniers hadden heel wat muziekstukken in bewaring gegeven in het klooster van Hoogstade, waar een tante van Frans Ramon Boschvogel verbleef. Zijn mooie vleugelpiano vond Mervillie na de oorlog terug op de hoeve 't Noordhof in Oostvleteren bij de familie Dehaene. (33)

Stilaan komen zijn poëtische en muzikale inspiratie weer boven. In 1922 al begint hij aan zijn *155 variaties voor orgel*, geïnspireerd door het wekkerspel van het carillon van Exton, Rutlandshire (Oakham, Engeland). Daar was hij in zijn Torhoutse jaren vaak vakantiekapelaan geweest. Maar de lange adem ontbrak hem vooralsnog. Na 90 composities doekte hij het project op. Pas in 1929 zal hij de 65 ontbrekende variaties eraan toevoegen en het geheel afwerken. De handgeschreven partituren belandden echter nooit bij een uitgever! In 1925 komt het daarentegen wel tot een uitgave van het lied *O mijn dorp* (Nieuwkapelle) bij de Brusselse muziekuitgever Clacographie Dogilbert. In datzelfde jaar, op 15 april, is hij als oud-leraar van de Torhoutse kostersschool, gastspreker op het 17^e 'Liturgisch Congres van kosteren en orgelisten'. Hij spreekt er over 'Schepselmuziek – Kunstmuziek – Orgelmuziek'. Zijn uiteenzetting zal vanaf 7 juni 1925 in drie afleveringen verschijnen in het *Liturgisch Parochieblad*.⁽³⁴⁾ Getekend door zijn particularistische visie op taal en de Goddelijke alomtegenwoordigheid in de kunst, maken van deze toespraak een gekleurd en gedateerd stuk.

De twintiger jaren waren voor Alfons Mervillie vooral poëtisch erg vruchtbaar. Ten bewijze, de bibliografie van zijn dichterlijk werk die wij in *Berichten uit Hoogrijke* publiceerden. Hoogrijke en die wijs Mervillie vooral de Goddelijke alomtegenwoordigheid in de kunst, maken van deze toespraak publiceerden.

In 1920 schreef hij een communiegedicht voor Hilda Baekeland, dochtertje van dr. Hendrik Baekeland, burgemeester van Aartrijke⁽³⁵⁾ en vriend van de pastoor. (zie bijlage) In 1930 zal dezelfde Hilda nog een verlovingsgedicht van Mervillie mogen ontvangen. Ook voor het broertje Willy schreef Mervillie in 1933 een gedicht n.a.v. zijn erecommunie. (zie bijlage)

En natuurlijk kreeg ook Julien van Caloen, zoon van René, een gelegenheidsgedicht toegestuurd n.a.v. zijn plechtige communie. (zie bijlage)

Op 13 augustus 1933 trouwde Frans Ramon Boschvogel met de Torhoutse Maria Decoussemaeker. Twee zussen en twee tantes-kloosterlingen van Hoogstade en Driekoningen (Torhout) vroegen de dichter een huwelijksgedicht (zie bijlage).

Dat Mervillie aan zijn geliefde streek van Nieuwkapelle nog een dichterlijk werk van lange adem wijden zou, is niet verwonderlijk. In de twintiger jaren vergeleken veel bewoners het vooroorlogse idyllische karakter van de omgeving met de gruwelijke oorlogstaferelen. Zij zagen dag na dag hun buurt een metamorfose ondergaan. In zijn gedicht *IJzerzang*, dat het vanaf 1928 bij een drukker uit Lo tot drie uitgaven zou brengen, beschreef hij de IJzerstreek van voor, tijdens en na Den Grooten Oorlog. Pas in 1937 publiceerde hij slechts één fragment van dit gedicht in *Biekorf*, zijn lijfblad. In laatstgenoemde uitgave prijkt in de titel 'Aan de vrienden van Aertrycke'. Bij hen mocht hij op 4 december 1928 een schitterende en onvergetelijke Davidsfondsavond beleven. In de zaal van de Volksontwikkeling (de Wikkellinge) zag hij zoveel oud-bekenden van Aartrijke terug. Enthousiast las de

Omslag van het lange
gedicht *IJZERZANG*
(1928), gedrukt bij
A. Dupont-Boudry in Lo
(coll. E. Decock)

pastoor zijn aangrijpende poëtische evocatie voor. Kinderen van de beide basisscholen zongen tussendoor liederen van hun oud-onderpastoor. Zij werden begeleid op de piano door E.H. Joseph Ghesquiere, zoon van Remi, één van Mervillies schitterendste oud-leerlingen aan de Torhoutse kostersschool.⁽³⁶⁾

In 1929 moest de 73-jarige pastoor van Nieuwkapelle een heelkundige ingreep aan de nieren ondergaan. Uremie heette de kwaal.⁽³⁷⁾ In de Sint-Jozefskliniek te Brugge werd hij geopereerd door de beroemde dr.J.Sebrechts. Twee maanden verbleef Mervillie in Brugge, van 16 mei tot 23 juli. Ondertussen werd hij te Nieuwkapelle vervangen door onderpastoors uit de omliggende parochies, zoals Cyriel Verschaeve van Alveringem. Uit dankbaarheid voor het welslagen van de operatie, schreef Mervillie het aandoenlijke gedicht *'k Ben verrezen*, dat pas in 1935 in *Biekorf* verscheen.

'K BEN VERREZEN

*Aan Heer Dr. Prof. J.Sebrechts, bij 't verlaten
Van 's H. Josefs kliniek, - Brugge – Hooimaand 1929.*

'k Ben verrezen – gansch genezen –
van mijn lijden!
Uw name zal – lijk zoet geschal –
mijn hert verblijden!
't dankbaar hert
is tweemaal hert ! ...
O 'k danke nu – en God en U –
voor wat mij hier
gegeven werd !

Talrijk waren vooral zijn vrienden-priesters aan wie hij om één of andere reden een gedicht wijdde. We sommen op: Dumez, neef Frans Mervillie, P.Devaeere, R.Pollie, J.Blondelle, L.De Wolf, H.Linnebank, A.Dierick, J.Priem, J.Onghena, Joseph

Van Ryckeghem, E.Hannicart, M.Van Dromme, C.Vander Espt, F.De Praetere, A.Decoene, J.Joye, M.Seyens, A.Dassonville, H.Blancke...

Tijdens zijn Nieuwkapelse pastoraat vierde Alfons Mervillie na Wereldoorlog 1 werkelijk alle dichterlijke teugels. Dat is het minste wat je kunt zeggen als je de oogst aan gedichten in *Biekorf* en *Ons Volk Ontwaakt* overschouwt. Pas in 1939 zal zijn publicatieritme drastisch dalen.

In 1925 had de kerk van Nieuwkapelle Sint-Pieter een nieuw Loncke-orgel met post-romantische dispositie gekregen (I/56-P/27)⁽³⁸⁾. Helaas, de 70-jarige Bach-Mervillie, geplaagd door zijn nierkwaal en strammer wordende vingers kon het orgel zelf minder en minder bespelen.

In 1932 was Alfons Mervillie 50 jaar priester en dit gouden jubileum werd in Nieuwkapelle luisterrijk gevierd. In een verslag van R.G. (Remi Ghesquiere?) in *De Standaard* van 6 augustus 1932 lezen we dat de plechtigheid zowel de viering van het naamfeest (1 aug.) als het gouden priesterjubileum betrof. Alle huizen van Nieuwkapelle waren bevlagd. Om 9 uur begon de jubelmis. De jubilaris concelebreerde met zijn gelegenheidshelper J.Naessens, die de homilie uitsprak (39) en de pastoor van Oudekapelle. Aan het orgel zat Octaaf Devaere, oud-leerling en aangetrouwd familielid van Mervillie. Achteraf werd het Te Deum gezongen en drie klokken luidden feestelijk. Tijdens de receptie in de pastorie dronk de jubilaris koffie. Daarna had een kinderhulde plaats in de beide lagere scholen, waar liederen van Mervillie gezongen werden: *Duinen*, *Oogstlied*, *O Dorp*, *'t Laatste woord*, *De Zee*, *O die klanken*.

Maar... hoed u voor jubileums! Ze zijn vaak de voorboden van eidgeheid! Zo ook voor Alfons Mervillie en Nieuwkapelle. Op 17 september 1933 vroeg hij het Bisdom ontheven te worden van zijn opdracht in Nieuwkapelle, wat hem in een Latijnse brief van 11 oktober toegestaan werd. Gelukkig voor de pastoor dat het Latijn niet de taal van het volk was, want wat een slotparagraaf had Mgr. Lamiroy geschreven! "*Niettegenstaande alle geruchten over uw gebruik van uw vrije tijd, wensen wij U*

en de Uwen van harte het beste.”⁽⁴⁰⁾ En de pastoor bedankte nederig “de Zeer Eerwaarde Bisschop voor de ontvangen brief en zijn bisschoppelijke zegen voor hem en de zijnen.”⁽⁴¹⁾ En hij maande zijn parochianen daarenboven nog aan “onderdanig te zijn aan hunnen nieuwen Herder.”⁽⁴²⁾ Het zou Georges Deceuninck worden, oud-legeraalmoezenier 14-18.

Op rust in Kortrijk (1933-1942)

Mervillie verhuisde naar Kortrijk op het bekende adres Verruelaan 39. Daar zou hij nog een rustige, poëtisch productieve, oude dag beleven, maar helaas voor de tweede maal ook een wereldoorlog zien ontbranden, waarbij Kortrijk het hard te verduren kreeg.

Priesters sterven meestal in ‘ter plaatse rust’. Zo ging dat vroeger vaak en vandaag niet minder! Ontslag betekende meestal slechts een lichtere taak. In het geval van de 77-jarige Alfons Mervillie was dat nog een onderwijsopdracht godsdienst aan een Rijksmiddelbare school in Kortrijk.

Vanuit zijn nieuwe woonplaats onderhield hij met zijn vriend F.R.Boschvogel nog regelmatig contact. Twee wenskaartjes bij de geboorte van Godelieve en Antoon Ramon getuigen hiervan. Zijn fysieke krachten waren echter opgebrand. Twintig jaar pastoor van Nieuwkapelle, waaronder vier verschrikkelijke oorlogsjaren en een zware heelkundige ingreep hadden zijn weerstand ondermijnd. Met bevende hand en in potlood schreef hij op 27 september 1936 nog een guitig kaartje naar koster en vriend Jozef Soete te Aartrijke n.a.v. de kermis aldaar. Relativerend groet hij op het einde “*tot naaste jaare als ’t God belieft!*” Hij laat daarbij niet na zijn groeten over te maken aan “*Meester Frans*” (=Boschvogel) en “*Meester Remi van Wingene*”(=Remi Braeckvelt van Wingene). De naam Remi zette hij op een notenbalkje.⁽⁴³⁾

In dat voor hem zo vreemde Kortrijk vluchtte Mervillie meer en meer in zijn poëzie. Zijn productie bleef aanzienlijk. Hij publiceerde bijna exclusief in *Biekorf* dat toen nog West-104

Vlaams literair werk opnam. In *Ons Volk Ontwaakt* kregen sommige gedichten nog een tweede kans.

De viering van honderd jaar normaalschool te Torhout in 1938 vereerde hij met zijn aanwezigheid, maar op de voortdurend verdaagde en erg verlate inwijding van de afgewerkte kerk van Nieuwkapelle op 19 september 1938 was Mervillie zelfs niet meer aanwezig. De oude priester voelde zich in de steek gelaten door iedereen, op een paar goede vrienden na. Op een papiersnipper noteerde hij bijna symbolisch in onzeker handschrift: "... 'k verdwijn in 't eeuwig glanzen van hierboven..." Een bron van troost probeerde hij zelf nog te zijn voor zwaar zieke mensen: "*En ne man hier, die halfkrank zijn halve krankheid nog wijdt aan de dooden...*"⁽⁴⁴⁾

In de paasavond 4 april 1942 sterft Alfons Mervillie, bijgestaan door enkele nachten die hem in zijn laatste levensmaanden uitstekend hadden verzorgd. Op 8 april 1942 werd hij begraven. Frans De Vleeschouwer, oud-collega van de overledene in de Rijksmiddelbare school en kunstcriticus⁽⁴⁵⁾ sprak de lijkrede uit. Twee alinea's uit die grafrede typeren Mervillie kernachtig:

"Als kunstenaar is hij misschien niet de grote baanbreker geweest. Maar in zijn vele muzikale en dichterlijke werken heeft hij op zijn eigen wijze in alle eenvoud en natuurlijkheid uitgedrukt wat hem innerlijk beroerde. Hij heeft 'gezongen zoals hij gebekt was' en dit zonder de opwellingen van zijn gevoel te laten prangen in een keurslijf van normen, die niet pasten bij zijn wezenlijke aard... Hij was misschien geen leidende en veelbesproken figuur. Geen schakel zelfs in de bedrijvige plejaden, die onder Gezelle en Verriest, in Rodenbach's tijd de aandacht voor de culturele wedergeboorte van het oerkrachtige West-Vlaanderen opeisten. Daarentegen was hij wel de noeste werker en stille belijder, die meer overtuigde door het bestendig voorbeeld van een consequent Vlaamse levenshouding, dan door propagandistische acties..."

Mervillie werd begraven op het Kortrijkse Sint-Janskerkhof. Zijn graf werd enkele jaren geleden opgedoekt wegens einde van de concessie.

Al hebt gij vele heiligen als beschermers, voer in uw hart
eene voorliefde tot den H. Jozef. (H. Theresia.)

**TOT GODVRUCHTIG AANDENKEN AAN
ZEER EERWAARDEN HEER
ALFONS MERVILLIE**

geboren te Woutergem (Oost-Vl.) op 17 Mei 1856.

PRIËSTER GEWIJD TE BRUGGE OP 19 OOGST 1882.
LEERAAR AAN DE NORMAALSCHOOL TE TORHOUT IN 1880.
ONDERPASTOR TE DUSSELE IN 1891, ONDERPASTOR TE
NIEUWPOORT IN 1895, ONDERPASTOR TE AARTRIJKE IN 1898.
PASTOR TE NIEUWKAPELLE IN OOGST 1913.
VIERDE ZIJN 50 JARIG PRIËSTER-JUBILEUM IN 1932.
NAM ONTSLAG IN OCTOBER 1933.
GODVRUCHTIG OVERLEDEN TE KORTRIJK OP 4 APRIL 1942.

Dezenederige en voorbeeldige priester stierf op Paasch-
avond in het zestigste jaar van zijn priesterschap.

Rijk bedeed, heeft hij zijn geestesgaven en priester-
deugden laten uitstralen in woord, in gedicht, in gezang
en muziek. Hij leidde zijn volk op tot den Goeden God;
heel zijn streven was gericht "tot nut ende genoechte
van den volcke,, zoo het vermeld staat in zijne geschrif-
ten.

Hij is immers geweest de schrandere leeraar bij de
jeugdige Normalisten, de ijverige onderpastor, maar
vooral de goede herder in zijn zoo geliefde Nieuwkapelle,
waar hij jaren lang zijn volk bestierde als een wijze va-
der. Ook is de genegenheid en dankbare liefde hem in
zijn rustoord gevolgd. Mogé de Heer nu zijn opperste
loon wézen.

Dierbare Nichten, die mij met zooveel toewijding hebt
bijgestaan, u zij dank. De Heere zal uwe offervaardig-
heid rijkelijk vergelden.

Beminde familie, broeders in 't priesterschap, oud-paro-
chianen en vrienden bidt voor mij.

JEZUS, MARIA, JOZEF!
O. L. V. Koningin der priesters, bid voor ons.

Begr. Ond. K.A.C. O.L. Vrouwstraat, 43, Kortrijk.

*Bidprentje van
Alfons Mervillie*

Met zijn dood op 86-jarige leeftijd en in volle oorlogstijd, belandde hij bijna meteen in het vergeetboek. De aandacht voor zowel zijn literaire als muzikale werk verminderde zienderogen. Toen ik in de vijftiger jaren van de vorige eeuw zelf nog een lagerschoolleerling was in Veldegem, las meester Joris Vanbelle voor uit *Gusten*. In 1956, toen Mervillie 100 jaar geleden geboren was, organiseerden de koster en normalisten van het Torhoutse Sint-Jozefsinstituut een schitterende herdenkingsavond.⁽⁴⁶⁾ Vooral Jozef Ghesquiere (zoon van Remi en oud-directeur van de normaalschool), musicus Herman

Roelstraete⁽⁴⁷⁾ en Karel De Lille⁽⁴⁸⁾ waren de voortrekkers van de plechtigheid. In hun programma hadden zij aandacht voor zowel de muziekpedagoog Mervillie, als de componist en de literator en geestelijke.

N.a.v. het gouden jubileum van de kerkwijding werden op 19 september 1988 de oud-pastors van Nieuwkapelle herdacht. Vanzelfsprekend stond hierbij de figuur van Alfons Mervillie centraal, de bouwheer van de kerk. Toenmalig pastoor Haghedoorren herstelde zijn voorganger hiermee in eer.⁽⁴⁹⁾

Toen onze Heemkundige Kring z'n twintigjarig bestaan vierde, zong Kirsten Vansteelant uit Zedelgem een vijftal liederen (waaronder *Boerke Naas*) uit Mervillies Gezellebundel, wat door het aanwezige publiek fel gesmaakt werd.

Tot 2005 bleef het weer stil, tot De Panne plotseling ontdekte dat er ooit bij hen een razend populair *Duinelied Leve de Panne* gezongen werd. Will Van Steene en Robert Florizoone, gestoken door historische nieuwsgierigheid, trokken de sporen van Mervillies leven na. Wat zij verzamelden was niet min. Met een biografie⁽⁵⁰⁾, een CD⁽⁵¹⁾, een straatnaam en een buste proberen zij de naam Alfons Mervillie voor het nageslacht te vereeuwigen. Het schitterende Pannese weekend van 17-18 juni 2006 zal in het geheugen van de Mervillianen verankerd blijven. Mochten wij hem allen vooral vereeuwigen door af en toe nog iets te beluisteren of te lezen van zijn hand.

Bertrand Denys
Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem

Noten en bronnen

1 Dit artikel is een synthese van "Alfons Mervillie, meer dan epigoon van Guido Gezelle en inspirator van Boschvogel", een uitvoeriger artikel dat eerder verscheen in *Berichten uit Hoogrijke*, jaargang 3, nr.10/11, september 2006. Bij dat artikel publiceerden wij ook een uitvoerige bibliografie van het literaire en muzikale werk van Alfons Mervillie.

De Boschvogelkring buigt zich over leven en werk van de Aartrijkse schrijver F.R.Boschvogel.

Inlichtingen bij: Emiel Decock, voorzitter van de F.R.Boschvogelkring, Brugsestraat 56, 8211 Aartrijke (050-209780). Een jaarabonnement op de *Berichten uit Hoogrijke* kost 7,5 euro.

2 René van Caloen de Basseghem: ° Brugge 01-06-1880. Baron in 1936. Enige zoon van Julien en Alice van Hamme de Stampaertshoucke. Trouwde met Anne-Marie Otto de Mentock. Zij kregen vier kinderen: Julien (1915), Etienne (1919), Suzanne (1926), Godelieve (1928).

Meer gegevens in VAN CALOEN, Jean: *Histoire généalogique de la maison de Calonne et van Caloen en Tournaisis et au comté de Flandre*. Ed. Tradition et Vie, Bruxelles, MCMLIX.

3 Paul Van Landuyt (alias Paul Emeldam): ° Ruddervoorde 1887, + Izegem 1963. Onderwijzer te Aartrijke van 1906 tot 1931, daarna schoolhoofd tot de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog. Vestigde zich na zijn internering in Sint-Kruis te Emelgem. Samen met Alfons Mervillie stichtte hij in 1912 de fanfare van Aartrijke. Medewerker aan *De Oude Thouroutenaar* en auteur van een werk over Leon Claeys.

4 Dr Hendrik Baekeland: ° Ieper 12-12-1870, + Aartrijke 28-02-1935. Kwam in 1895 als eerste huisarts in Aartrijke wonen. Gehuwd met Louisa Deby. Werd in 1911 gemeenteraadslid, schepen in 1915 en vanaf 1919 burgemeester van Aartrijke. Vlaamsgezind. Onder zijn bewind ontplooid de gemeente zich.

5 Een bezoek aan Wontergem (november 2003) leverde geen enkel spoor van de Mervillies meer op. De toenmalige pastoor had zelfs nooit over deze familie iets gehoord. Op zijn parochie woonde zeker geen enkele Mervillie meer, beweerde hij. Waarschijnlijk door familiebanden waren de Mervillies meer op Dentergem (West-Vlaanderen) gericht i.p.v. op Deinze (Oost-Vlaanderen) en kozen zij voor het bisdom Brugge i.p.v. het bisdom Gent, waartoe Wontergem kerkrechtelijk behoorde.

Wontergem: 509 ha, zandig, matig golvend. Ligt aan de weg Deinze-Tielt. Deelgemeente van Deinze. Sint-Agneskerk met beschermd orgel.

De herkomst van de naam 'Mervillie' ziet dr. Frans Debrabandere in zijn bekende *Woordenboek van familienamen* in: 1 merveille = wonder; 2 Merville = plaatsnaam in N-Frankrijk.

6 De burgerlijke stand van Wontergem (nu: stad Deinze) vermeldt vijftien kinderen voor het echtpaar Pieter Mervillie-Regina Quintyn: Julia (°Wontergem 1832), Joannes Nepomucenus (°W 1839), Justina (°W 1840), Leo (°W 1842 en + W 1844), Marie Pharaïlde (°W 1843), Stephanie (°W 1844), Octavia (°W 1845, + W 1868), Ulalia (°W 1847), Leo (°W 1848 en + W 1849), Aloysius (°W 1850), Gustave Josephus (°W 1851 en + W 1861), Franciscus Antonius (°W 1853), Marie Silvie (°W 1855), Alfons Leo (°W 1856, +Kortrijk 1942), Maria Anna (°W 1858).

Volgens F.De Vleeschouwer in de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (1974), kolommen 560-564, zouden er zestien kinderen geweest zijn, onder wie vijf kloosterzusters, één broeder en twee diocesane priesters.

Ook in zijn levensschets van Alfons Mervillie in het *Nationaal Biografisch Woordenboek* (deel 4) spreekt F.De Vleeschouwer van zestien kinderen ten huize Pieter Mervillie-Quintyn.

In de necrologie van het Bisschoppelijk Archief te Brugge (verder: BAB) (N66) vonden we een kort overlijdensbericht van moeder Mervillie-Quintyn terug. "*Mme Mervillie vient de mourir pieusement à Zantvoorde (Ypres) à l'âge de 80 ans le 21 mars 1895. Elle était un mère vraiment modèle. Elle a donné le jour à seize enfants dont cinq ont embrassé l'état religieux et deux sont entrés dans la prêtrise. L'inhumation se fera au caveau de famille à Wonterghem, jeudi prochain à 9.30h.* » Waaruit we kunnen besluiten dat de Mervillies vijf religieuzen (vier kloosterzusters en één broeder) en twee priesters aan de Kerk schonken.

Zekerheid hebben wij over Ulalia, zuster Josephine bij de Blauwe Zusters in Veurne. Zij gaf les in De Panne en Alfons schreef en componeerde voor haar zijn *Duineliëd*. Justine was tafelier in 't Cuveliershuis in Veurne. Aloys werd broeder Albert bij de Gentse Dominicanen. Jan werd priester in het bisdom Brugge, net als de jongste zoon Alfons.

7 Johan De Stoop: °Brugge 07-02-1824, + 30-10-1898. Pianist, organist, componist en muziekleraar aan het Klein Seminarie te Roeselare (1856-1885). Zette talrijke gedichten van Guido Gezelle op muziek.

Zie www.svm.be

8 Op 15 april 2002 stuurde kan. Ludo Collin, archivaris van het bisschoppelijk archief van Gent mij een kaartje met de melding dat Alfons Mervillie in 1878-1879 ook niet in Gent zijn filosofiejaar had gevolgd.

9 Medeseminaristen van Alfons Mervillie in 1878. De onderstreepte namen zijn die van de studenten die effectief priester geworden zijn.

Honoré Allaëys (Woesten), Barro (Marke), Frans Bossaer (Vlissegem), Martinus Brey (Nederland), Prosper Coppin (Ploegsteert), Jan Craeynest (Oostrozebeke), Jules Deberdt (Dranouter), Cyriel De Cuyper (Roeselare), Emiel De Jonghe (Koolskamp), Pieter Delameilleure (Brugge), Deltour (Rollegem), Amedée Ludovic Demeulenaere (Lapscheure), Seraf. De Quidt (Alveringem), Karel De Smedt (Woesten), Victor De Vaere (Oostrozebeke), Karel Dewitte (Dadizele), Lodewijk Dugardin (Brugge), Isidoor Goemaere (Wijtschaete), August Hoflack (Staden), Constant Huys (Geluwe), Emiel Jacob (Merkem), Hendrik Leuridan (Ploegsteert), Alfons Mervillie (Wontergem), Omer Nuttin (Moeskroen, diaken), Gust. Nuytten (Ieper), Lod. Pauwelyn (Poelkapelle), Hendrik Rietvelde (Veurne), Hendrik

Scherpereel (Helkyn), Hector Stamper (Zonnebeke), Ernest Van de Castele (Eernegem), Richard Vandenberghe (Werken), Gust.Vandendries (Veurne), Jules Vandeputte (Izegem), Fred.Vanderstichele (Ardooi), Renaat Vanhooacker (Brugge), Karel Vanhoutte (Snaaskerke), Aug.Willaert (Zarren).

BAB, N92 Lijst binnentreden grootseminaristen 1878.

10 De Lille, Karel: *Honderd jaar Mervillie*. In: *Sparappels*, jg.10, nr.2, juli 1956. Zie p.31.

“Het bekende Duinelied (“*Leve de Panne, daar staat mijn huis*”) zou, wat de tekst betreft niet van Mervillie zijn, voor wel wat de muziek aangaat, al staat het lied aangegeven met bovenschrijf: tekst en muziek van A.Mervillie; de woorden zouden van de broer van Mervillie zijn.”

11 Aan deze instelling zou hij als collegae-priesters-leraren kennen: Charles Boutens (1870-1887), Henri Bylo (1888-1894), Juliaan Claerhout (1887-1889), Adolf Claeys (1879-1890), Julien Claeys (1885-1892), Hendrik De Craene (1872-1892), A.C.De Sorgher (1881-1882), Alois De Visschere (1880-1897), George Henri (1869-1893), Aloys Gryspeerdt (1870-1885), J.Leuridan (1882-1885), Adiel Lootens (1885-1887), Leo Meersseman (1849-1891, directeur), Servaas Meersseman (1861-1882), F.E.Pieters (1889-1905), Florimond Rooms (1881-1888), Emiel Vande Castele (1875-1891), Hector Van den Abeele (1887-1900), Florimond Van den Bulcke (1882-1894), Camiel Van Neste (1890-1896), August Van Zielegem (1861-1881).

150 jaar normaalschool Torhout, jubileumbrochure 1838-1988. Zie p.60-64: Het lerarencorps van het Sint-Jozefsinstituut (Jozef Benoot).

12 GHESQUIERE, Remi: *Het muziekleven in Sperregem*. In: *Sparappels*, jg.10, nr.1, februari 1956. Zie p.12-17.

13 COORNAERT, Maurits: *Dudzele en Sint-Lenaart*. Dudzele, De Vrienden van het Ambacht Dudzele, 1985.

14 DANNEELS, Pol en Karel: *De koninklijke harmonie Poldergalm te Dudzele is honderd jaar jong (1876-1877 - 1976-1977)*. S.l., Fanfare Poldergalm, s.d., 144 pp.

15 VANSTEENE, Will A.H.: *Alfons Mervillie*. De Panne, Sint-Pieterscomité, 2006. Zie p.26.

16 Florimond Fonteyne: °Houtem 01-03-1856, + 04-07-1923. priester gewijd in 1883. Leraar Sint-Lodewijkcollege (1883), coadjutor Roeselare

Sint-Michiel (1883), onderpastoor Aartrijke (1885-1890), Tielt (1890-1895), Brugge (1895-1897) en Zarren (1897-1900). Om zijn politieke gezindheid kwam hij in aanvaring met zijn geestelijke oversten. Gesuspendeerd door Mgr. Waffelaert in 1900. Gemeenteraadslid te Brugge (1911) en volksvertegenwoordiger (1912) voor de Christene Volkspartij. Werd na de Eerste Wereldoorlog niet opnieuw verkozen. Trok naar Algerije waar hij arm en vergeten stierf in 1923.

Over Florimond Fonteyne, zie:

RO TSAERT, Koen: *Fonteyne, Florimond*. In: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*. Zie p. 1164-1165.

RO TSAERT, Koen: *Priester Fonteyne en het fonteynisme te Brugge*. Brugge, Heemkundige Kring Maurits Van Coppenolle, 1975.

17 Pius X: paus van 1903 tot 1914.

Kard. Giuseppe Sarto (°1835), patriarch van Venetië. Werd op 68-jarige leeftijd tot paus Pius X verkozen, nadat Mariano Rampolla, staatssecretaris van het Vaticaan als verkozen paus op het veto van keizer Frans-Jozef van Oostenrijk had gestoten. Hij zou een te trouwe volgeling van paus Leo XIII geweest zijn.

Pius X werd als een heilige paus beschouwd. Hij stierf in augustus 1914, toen WO1 uitbrak en hij werd opgevolgd door Benedictus XV.

Alfons Mervillie en René van Caloen reisden in 1903 door Italië, op zoek naar informatie over de pas verkozen paus. Een leuk fragmentje uit Mervillies best nog leesbare *Pius X* mag ik de Veldegemse en Aartrijkse lezers zeker niet ontzeggen.

Meester Pivato

"*Signore*", zoo sprak hij, "van waar zijt ge?"

"*Mag ik weten*", vroeg ik, "met wien ik de eere heb te spreken?"

"*'K ben il Maestro di Scuola, Heer Pivato, de schoolmeester van Tombolo.*"

- "*Goed, signore;*" – en 'k wilde ne keer zielkundig te werke gaan; - 'k wilde weten hoeveel maal ne schoolmeester van te lande ging neen kunnen zeggen.

- *Hebt ge nog hooren spreken van Thorhout?*

- *No Signore! Neen.*

- *Van Aertrycke?*

En de man kon er moeilijk over voor de tweede maal ontkennend te moeten antwoorden; toch 't kwam er uit, en hij zei steegweg: "No Signore" neen, - maar 't volk begon hem met èn noesche ooge te bekijken; - 'n moet ne schoolmeester niet alles weten?

- *Hebt ge nog gehoord van Veldeghem?*

Driemaal te reke, dat was te vele, wat gingen de menschen van hunnen Maëstro moeten denken! hij gevoelde 't, en op Veldeghem antwoordde de man stoutweg: Si Signore! Ja, dat is mij bekend.

-Welnu, 'k ben van Aertrycke, tegen Veldeghem. Die antwoorde voldeed iedereen; de Maëstro wist waar Veldeghem lag, en 'k was geen vreemdeling meer.

(Uit: *Pius X*, p. 120-121.)

18 Henry Wadsworth Longfellow: ° Portland USA 1807, + 1882. Professor moderne talen en schrijver van o.a. *The Song of Hiawatha* (1885), vertaald door Guido Gezelle.

Alfons Mervillie vertaalde op een gelijkaardige manier Longfellows *Evangeline*.

19 Het boek *Pius X* was in opdracht van uitgever Victor De Lille (Maldegem) geschreven. Gezien het grote succes van *Gusten* in de 'Duimpjesreeks', verwachtte hij een even grote weerklank voor de biografie, maar... het Bisdom keurde het boek onverwacht af, waardoor het ook als prijsboek 'non grata' (niet gewenst) was in de katholieke colleges. Daarenboven haakte 60% van de abonnees van de 'Duimpjes' om onverklaarbare redenen af. Mervillie verspreidde *Pius X* dan maar zelf en op eigen kosten in bibliotheken en instellingen, van katholieken huize. Dat leverde hem uiteraard een fikse financiële kater op en het einde van de vriendschap met De Lille.

Zie: DE LILLE, Karel: o.c. p. 27.

VANSTEENE, Will A.H.: o.c. p. 90-97.

20 Mondelinge mededeling van Emiel Decock (Aartrijke) wiens vader na de Tweede Wereldoorlog actief was in deze vereniging.

21 In het liber memorialis van de parochie Aartrijke lezen we op p.48-50: "T jaar 1905 was den 75 verjaring van 's lands onafhankelijkheid. Een plechtige Te Deum wierd in de kerk gezongen in den welken tegenwoordig waren de gemeenteraad. Ook de bijzonderste inwoners der gemeente en de leden van 't eeremerk. Andere feestelijkheden hadden ook plaats ter dier gelegenheid, onder ander eene luisterlijke tentoonstelling en uitvoering van vaderlandsche volksliederen. (...) De uitvoering der vaderlandsche volksliederen was bijzonderlijk het werk van den E.H. Mervillie onderpastor. Deze had plaats den zondag en maandag 24 en 25 sept. ten 4 u. namiddag op de dorpsplaats door 200 zangers. De liederen die gezongen wierden zijn de volgende: 1. O Vaderland, muziek van Van Campenhout – 2. Wijd en zijd, woorden van Antheunis, muziek van Gevaert – 3. Mijn Vlaanderland, woorden van Alexis De Carne – 4. Mijn Vaderland, woorden

van De Bo – 5. *Het lied der Vlamingen, muziek van P.Benoit* – 6. *Congolied, muziek van L.Nobels* – 7. *Oude volkswijze 't zingers enz.* – 8. *De Vlaamsche Leeuw, muziek van K.Miry.*”

22 LANNOO, Luc en D'HOOGHE, Kamiel: *West-Vlaamse orgelklanken*. Brugge, Uitgeverij Marc Van de Wiele in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen, 1997. Zie p.48.

23 DECOCK, Emiel: *De beginjaren van de Aartrijkse fanfare "Sint-Cecilia"*. In: *Tijdschrift voor de leden van de heemkundige kring David Jonckheere*, 12° jg., 1988, nrs.45/48. Zie p. 53-64.

24 DENYS, Bertrand: *Karel-Louis Van Eecke, non-conformistisch en paternalistisch begeleider van de Veldegemse groei naar parochiale en bestuurlijke zelfstandigheid (1892-1899; 1900-1917)*. In: *Zilleghem*, 18° jg., 1997, nr.2. Zie p.47-83.

25 BAB, Acta Waffelaert 29-11-1904 (p.459).

26 BAB, B205 examens van priesters.

27 Liber memorialis van de parochie Nieuwkapelle, vermeld in VANSTEENE Will A.H.: o.c.

28 *ibid.*

29 *ibid.*

30 Over Mme Tack en Mieke Debeuf, zie: DEVLIEGHER, Luc en SCHEPENS, Luc: *Front 14/18*. Tielt/Den Haag, Lannoo, 1968. Zie p.31.

31 CAPPON, Géry: *De memoires van E.H. Joseph Van Ryckeghem in en rond Diksmuide tijdens en na WO1*. Zedelgem, Heemkundige Kring Pastoor Ronse i.s.m. de familiekring Van Ryckeghem, Zedelgem, 1992. Zie p.47-48.

32 Liber memorialis van de parochie Nieuwkapelle.

33 SEGIER, Maria (zuster Marie-Thérèse) : *Journal de Guerre*. Dit is het onuitgegeven oorlogsdagboek 14-18 van de tante van F.R.Boschvogel, die tijdens de oorlog in het klooster van Hoogstade verbleef.

34 *Het Liturgisch Parochieblad* werd uitgegeven door de bendiktijnerabdij van Steenbrugge (1919-1944/45).

35 Zie voetnoot 4.

36 Joseph Ghesquiere: ° Geluwe 17-03-1896, + Brugge 22-01-1978.
Zoon van toondichter Remi Ghesquiere. Priester (1920). Kandidaat in de Germaanse filologie (1921). Leraar normaalschool Torhout (1921). Directeur van het Sint-Jozefsinstituut Torhout (1940).
Publiceerde *Liederenkrans voor het secundair onderwijs* en het *Groot en Klein Volkszangboek voor school en kerk* bij Desclée de Brouwer.

37 Uremie: ziektebeeld dat ontstaat door vermindering van de nierfunctie tot onder een kritische grens. Giftige afbraakstoffen hopen zich hierbij op in het bloed. Kan het eindstadium zijn van een chronische nierziekte.

38 LANNOO, Luc en D'HOOOGHE, Kamiel: o.c. Zie p.69.

39 J.Naessens: ° Waregem 06-04-1903. Leraar aan het Klein Seminarie te Roeselare sinds 1929. Tijdens het weekend en de vakantieperiodes kwam hij pastoor Mervillie helpen. (*Almanach voor het bisdom Brugge*, 1932). Volgens Jules Heindryckx in zijn *Nieuwkapelle in de eerste helft van de twintigste eeuw* zou die hulp priester een zekere A.Naert van het college van Diksmuide geweest zijn.

40 VANSTEENE, Will A.H.: o.c. Zie p. 64-66 (zonder bronvermelding).

41 *ibid.*

42 *Toekomst*, 17-09-1933.

43 VANSTEENE, Will A.H.: o.c. Zie p. 64 (zonder bronvermelding).

44 *ibid.* Zie p. 67

45 Frans De Vleeschouwer: ° Aalst 07-06-1902. Regent wetenschappen RMNS Gent, 1922. Volgde lessen kunstgeschiedenis aan de RUG. Onderwijzer te Blankenberge en Menen, leraar M.O. te Leuze en Kortrijk. Na WO2 schooldirecteur te Zottegem. Conservator van het Museum voor Schone Kunsten te Kortrijk. Publiceerde vele monografieën van plastische kunstenaars.

46 In 1956 was het honderd jaar geleden dat Alfons Mervillie in Woutergem geboren was en het Sint-Jozefsinstituut van Torhout organiseerde op 17 mei een herdenkingsavond in z'n feestzaal. Op het programma stond o.a. een uitvoering van *In Vlaanderen*, meerstemmig koor van Mervillie, gezongen door de kostersschool. Karel De Lille hield de feestrede en vier leerlingen droegen voor uit Mervillies werk (*Sic vos non vobis; Over de vlakte; Voor de winkelruite; Van Pier en Triene*). Muziekleraar Bogaert speelde twee fuga's van Mervillie op de piano (*Adeste; Ave Maria Stella*). De avond werd afgesloten met *Leve de Panne*, in samenzang.

In *Sparappels*, het oud-leerlingenblad van de Torhoutse normaalschool werden zowel de feestrede als het programma afgedrukt.

Sparappels, jg.10, nr.2, juli 1956. Zie p.23-32.

Tot voor enkele jaren zaten in het archief van de normaalschool (Katho Torhout) een twintigtal Mervilliana. Ze werden er alle twintig uit verwijderd. Motief: onbelangrijk voor de goede werking van de school!

47 Herman Roelstraete: ° Lauwe 20-10-1925, + Kortrijk 01-04-1985. Van 1939 tot 1942 studeerde hij aan de kostersschool en als vrije leerling aan de normaalschool van Torhout. Laureaat van het Lemmensinstituut (1946). Koninklijk Muziekconservatorium Brussel (1946-1950).

1949: Gezelletriptiek, profane liederen.

1950: directeur van de Vrije Muziekacademie van Izegem.

Users.pandora.be/johan.roelstraete/muziek

48 Karel M.De Lille: ° Maldegem 06-06-1932, + Ieper 27-02-2002.

Kleinzoon van Victor De Lille. Letterkundig regent (Torhout). Leraar te Ieper. Heenkundig auteur en medewerker aan diverse tijdschriften. Voorzitter van de heemk. kring 't Iepers kwartier'.

49 R.D. in *Het Volk* (regionale bladzijde, september 1988). Pastoor Haghedooren overleed op 2 mei 2006.

50 VANSTEENE, WILL A.H. : zie voetnoot 15.

51 *Duinelied. Leve de Panne! 2" unieke improvisaties en sfeervolle interpretaties*. Uitgave van het Sint-Pieterscomité – De Panne, 2006.

BIJLAGEN

Aan Hilda Baekeland
teergeliefd dochtertje
van Heer Dtor H.Baekeland en Vrouw Louisa De Bie
Aertrycke – Maandag 7-VI – 1920

*Hilda zalig Godskind
eerste spruit en eerste vreugd
van vader en van moeder,
o wat zij ge
needrig in uw grootheid,
machtig in uw zwakheid,
gij, als wereldling, verhemeld,
en als mensche, lijk vergodlijkt,
deur het toedoen van dien God
(...)*

*Hilda, Willy, Herman, ik ben er blijde om
dat ik ook nu onder al die vrienden telle,
'k drage uw namen meê, naar 't dierbaar Driecapelle. Zielken!*

o

Willy
Bij de plechtige H. Nuttinge
van
WILLY BAEKELAND
teergeliefd zoontje van
Heer Dr Hendrik Baekeland, en Vrouw Louisa De Bij.
Aertrycke – 4 in Zomermaand – 1923
*Heden, Willy,
heden mocht ge Jesus onthalen,
plechtig onthalen,
in uw rein, uw godminnend zielken!
O ge deedt 'et,
uitverkoren
onder al die zeggen kunnen:
'k ben gelukkig.*

(...)

*Willy,
gaat met Hilda naar den hof, en
zoekt daar, kiest daar,
d'alderschoonste uit al de blommen
zet z'in huis voor Jezus' herte...*

— ° —

Bij d'eerste h. nuttinge van
JULIAAN van CALOEN
teergeliefd zontje van Wel Edelen Heer
René van Caloen de Basseghem,
en Mevrouw Anna-Maria Otto de Mentock.
Aertrycke 28-III-1922

*Goed ontvangen, dierbaar kind, oh
kan 't verstand dat ooit deurgronden?
Jesus nutten, zoo 't Gods Almacht
in Gods Wijsheid heeft gevonden!*

(...)

*God de Schepper, die zijn schoonheid,
weêrschijn van zijn eigenwezen,
hier in 'T PARK, op blomme en kruid, op
boom en water geeft te lezen.*

(...)

*Ouders, vrienden, bloedverwanten,
nemen deel, kind, in uw vreugd,
oh! gedenk ze, bij dat smeeken
van uw eerste kinderjeugd.*

— ° —

Bij 't huwelijk
van
Heer Frans Ramon
onderwijzer te Aertrycke
met
Jufvr. Maria Decoussemaeker
onderwijzeresse te Thorhout
13-VIII-1932

namens zijn 2 Tanten
Zuster Ursula, in 't klooster Aertrycke
Zuster Maria-Theresia in 't klooster
Van den H. Berchmans op de 3 Koningen,
en namens zijn 2 Zusters:
Zuster Martina in 't klooster
te Hoogstade
Zuster Lutgardis in 't klooster
Te Eggewaertscappelle.

O 't goddelijk woord:
"Ik ben de weg, de waarheid en het leven".

Bemide broeder, beste neef,
dien weg hebt gij bewandeld!
die waarheid was uw zonne!
Dat leven wierd uw leven!...

(...)

Broeder, Neef, weest driemaal Koning!
Wees Koning eerst als Kristen!
en Koning ook als echtgenoot en Vader!

*En driemaal Koninginne
zoo blijft Maria de schat van God gegeven!
zoo blijft uw vrouwe, Frans,
de steun, de vreugde van uw leven!*

(...)

*G'hebt, o Frans, den zegen ontvangen
van uw goede uw dierbare Moeder
den oude vlaamsche "God beware u"!
die zal meegaan*

lijk de zegen van God zelve!

*Frans, g'ontvingt den minnenden groet ook,
van uw zuster, van uw tante,
d'huisgenooten in die weunste,
waar ge jaren, jaren lang, voor
God gewrocht hebt,*

in die weunste,

waar uw beeld, bij 't zoet onthouden,

altijd zal aanwezig blijven,

voort zal roeren,

altijd voort van u zal spreken,

met èn stemme die ongehoord

zooveel te dieper 't hert zal raken!

*Met de Koningen met de Wijzen uit 't Oosten
en dragend als gifte*

den heerlijken blomkrans van uw kinderen,

zoo gaat ge, Frans en Maria,

van Aertrijcke hier beneên naar

d'hooge steden (Hoogstade) van hierboven!

A.M.

Mervillies taalopvattingen

Rond 1895 verkondigde Alfons Mervillie zijn taalopvattingen in een aantal artikels in *Biekorf*. Daarin zette hij zijn taalparticularistische theorieën uiteen. "Laat elke gouwe heurs zelve blijven, met heure eigenaardigheden en levende verruwpracht in woord en beeld. (...) Het zoo lang gedoemde particularismus zou als bij tooverslag verdwijnen, omdat het als bestanddeel burgerrecht zou vinden in de aangenomen tale. (...) ... 't goede gezonde volkswoord moet zijn recht hebben benevens en boven het boekewoord. (...) De eenheid 'n sluit de veelvuldigheid niet uit. (...) In mijn verhaal van *Gusten* heb ik met opzet veel levende en bijna algemeene taalgedaanten in acht genomen, die men tot hiertoe nooit gebruikt 'n heeft." (*) Zijn filosofie baseerde hij blijkbaar op 'eenheid in verscheidenheid'. Deze warrige taalopvattingen stonden haaks op het streven naar taaleenheid in de Lage Landen. Veel aanhang heeft dit overjaarse taalparticularisme dan niet meer gehad. Leuk is wel de 'eigen' woordkeuze die de priester hanteerde in zijn teksten. Wij bloemleesden uit de 'Woordenuitleg' bij *Gusten* (5^e uitgave, 1902, p. 55 e.v.):

Aas = voedsel; bachten = achter; barvoets = blootsvoets; bollaard = knotwilg; bunsel = zwachtel; deelman = notaris; dretsen = draven; dul = kwaad; eersgat = onderste van een boom; euzie = onderste deel van het dak dat boven de muur hangt, huisdrup; gejogen = gejaagd; lijs = zacht, zoetjes; Godshof = kerkhof; henker = beul; hikpatjiek = kreupel; hors = paard; jonkheid = jongeling; jonnen = gunnen; kave = schouw, schoorsteen; kloef = klomp; kouten = praten; leure = vod, voddenraper, wie nederig werk verricht; leute = plezier; reinen = regenen; ruize = ruzie; tjolen = zwerven; wijman = priester.

(*) MERVILLIE, Alfons: *Eenheid*. In: *Biekorf*, 1895. Zie p. 126 e.v.

Idem: *Eenige levende merkwaardigheden in onze tale*. In: *Biekorf*, 1895. Zie p. 126 e.v.

